

ՆԱԻՐԱ ՄԵԽԹԱՐՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԸ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀՈԳԱԾՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔՈՒ

DOI: 10.24234/journalforarmenianstudies.v3i66.136

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Գեղարվեստական գործվածքներից գորգագործական մշակույթը՝ ազգային ժառանգության բնագավառը, պահպանելու և կարևորելու համար ուշադրությունը և մշակութային հնարավորությունները պետք է կենտրոնացնել կրթության ու գիտահետազոտական մեթոդներով ստեղծագործ մոտեցումներով դասվանդման, հատուկ ծրագրով քայլ առ քայլ իրականացման գործին: Գիտահետազոտական դասընթացները կնպաստեն գիտաշխատողների մոտիվացիային, նրանց կարգավիճակի արժանի գնահատականին և արժևորմանը: Այս ամենի իրականացումը խթան կհանդիսանա այս բնագավառը կարևորել, պահպանել, տարածել և նոր ժամանակակից սերնդին մշակութային այս արժեքի հավատարիմ ու գրագետ ժառանգորդը դարձնել:

Բանալի բառեր և արտահայտություններ. գորգագործություն, զարդամոտիվ, հորինվածք, խավածածկ, մշակութային ժառանգություն, հոգածություն, գիտաշխատող, կրթություն, սոցիալական:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Խորհրդանշական զարդանախշերի ուրույն լեզվով խոսող ազգային մշակութային արժեքները՝ «Գոհարի, Անահիտի, Հռիփսիմեի» և հազարավոր անունների մատների շնորհիվ մեզ հասած բազմաթիվ գորգեր են՝ մանածագործական արտադրանքներ, որոնք գրանցվել են որպես հեթանոսական և հավատացյալ ազգի, արևելաքրիստոնեական եկեղեցիների պաշտամունքային իրեր: Գորգագործներ, ովքեր մարդկության պատմության

մեջ մեզ թողել են նյութական մշակութային հետք՝ որի շնորհիվ էլ պահպանվել և մեզ է հասել հայկական արվեստի մեծագույն ավանդը՝ գորգագործության մշակույթը: Այս մասին գրել է գերմանացի արվեստաբան Ֆոլքմար Գանցհորնը՝ «որ այդ մանածագործական արտադրանքները հավատացյալ քրիստոնյաների «անառարկայական սրբապատկերներ» են, արևելաքրիստոնեական եկեղեցիների պաշտամունքային առարկա և՛ այլ մանածագործական իրերի հետ մեկտեղ, հայկական արվեստի, թերևս, մեծագույն ավանդն է համաշխարհային արվեստի պատմության մեջ» (Գանցհորն Ֆ., 2013):

Գորգը կենցաղի հասարակ դրսևորում չէ: Այն չէին օգտագործում բոլորը: Նրա ծիսապաշտամունքային առարկա լինելու փաստը թույլ չի տվել, որ ամեն ոք նստի, քայլի կամ նայի գորգին: Այն համարվել է սրբազան տարածք, որի վրա իրավունք ուներ նստել, բազմել միայն քուրմը, սուրբը և առաջնորդը: Այս մասին գրառել են իրենց աշխատություններում շատ պատմաբաններ, մշակութաբաններ, գորգագետներ, հնագետներ (Պողոսյան Ա., 2013):

Ծիսական խորհրդանշական պատկերներն ու զարդերը պատկերվում էին և՛ գորգերի, և՛ հագուստների վրա, ինչն էլ վկայում է այն մասին, որ օգտագործված զարդերի նշանակությունները խիստ կապված էր մարդկանց, կենցաղի և կյանքի հետ: Ըստ ազգագրագետների և ուսումնասիրողների՝ հայկական գորգի առաքելությունը մարդու կյանքում ամփոփում է իր մեջ մարդկային պատմության հետ կապված տարբեր հավատալիքներ, ծեսեր (Պողոսյան Ա., 2013): Այդ նշանակություններով, իմաստաբանությամբ, կատարողական և որակային հատկանիշներով բնութագրվող գորգերը համարվում են սրբազան իրեր և մշակութային արժեքներ (Ավանեսյան Լ., 2020): Որպես այդպիսին՝ խիստ անհրաժեշտություն կա այս բնագավառի ուսուցումը պահպանելու և ընդլայնելու կրթական համակարգերում նոր մոտեցումներով և նպատակով:

Վերջին ժամանակների պետական կրթական ծրագրերում առկա ուսումնական պարտադիր դասընթացները՝ գորգագործության տեսական և

գործնական պարապմունքները, վերը նշված արժեքների ու կարևորությունների մասին բուռն հետաքրքրություն և սրտացավ մոտեցում են արթնացրել երիտասարդ սերնդի մոտ: Համալրվել են երիտասարդական խմբեր, որոնք պատրաստակամ վերականգնում, զարգացնում, կրթում և տարածում են այս խիստ կարևոր մշակութային ժառանգությունը: Կրթական համակարգում դասընթացների շնորհիվ ձգտում ենք իրականացնել ազգային արժեքներին վերաբերվող բնագավառների դասավանդման նոր հետազոտական մեթոդներով մոդելներ, ստեղծել արդյունավետ մատուցման մանկավարժական հետազոտական և լաբորատոր պայմաններ՝ վերլուծելով սովորողների ազգագիտակցության ձևավորմանը նպաստող կամ խոչընդոտող օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ պատճառները:

Ուսումնական հաստատությունների ծրագրերի իրականացումը կապել թանգարանների «Հայկական գորգեր» գիտահետազոտական ուսումնական բաժինների հետ: Այն կհանդիսանա շարժիչ ուժ նոր ժամանակակից տեխնոլոգիաներով հարուստ հնարավորությունները կիրառել գորգագործության բնագավառի կրթական ծրագրերի զարգացման համար, ինչն էլ կապահովի այդ բնագավառի պահպանմանը, զարգացմանը, տարածմանը, մասնագիտական աշխատանքի ապահովմանը և սոցիալական հարցերի բարելավմանը:

ՄԵԹՈՂԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտությունն անցկացվել է ուսումնական, գործնական, համադրական, վերլուծական մեթոդների կիրառմամբ, որի նպատակն է համակցված մեթոդի շնորհիվ զարգացնել, բարելավել և ընդլայնել այս բնագավառի մասնագիտացված գիտահետազոտական ճյուղը:

ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

Վերհանելով կրթական հետազոտական դասընթացի խնդիրներն ըստ գործառույթների՝ նպատակ է հետապնդում միավորել բոլոր հայկական գորգերի ֆոնդերը՝ որոշակի իրական և ամբողջական էլեկտրոնային

տարբերակով մեկ տեղում, որի արդյունքում ստեղծել գիտահետազոտական ուսումնական կենտրոն և հանձնախումբ այս մշակութային ժառանգության մասսայական ուսումնասիրության և պրակտիկ գործունեության վարման և պահպանման համար: Վերլուծվել և քննարկվել է գիտահետազոտական մեթոդով դասավանդելու խնդիրները, գրանցվել արդյունքներ տարբեր կրթական կենտրոններում և նրանց հետ համագործակցությամբ անցկացրած դասընթացների հիման վրա: Համեմատել և վերլուծել լավագույն արդյունքները, հիմնովին տրամադրել գործածության մասնագիտական կրթական ծրագրերում, որոնք կապահովեն լուծել և գնահատել առաջադիր խնդիրները և նպատակները:

Քննարկումների և վերլուծությունների ընթացքում գրանցվել են ուսումնական արդյունքների գնահատման չափանիշներ, օրինաչափություններ, գիտելիքի նորովի ձեռքբերման արդյունավետություն: Ուսումնական արդյունքների գնահատումը նպատակային էր. ստուգել և մոտիվացնել սովորողի կարողությունները, հմտությունները, ստեղծագործական հնարավորությունները և ստեղծագործական ունակությունների զարգաման փուլերը: Ըստ վերջնարդյունքների վերլուծության՝ գրանցվեցին արժեքների ձևավորման հարցում ձեռքբերումները և դիրքորոշումները: Գնահատման համակարգված ձևերը խթանեցին պարզ մատուցել և հասանելի դարձնել ուսանողին իր իսկ ձեռքբերած հմտությունները, կարողություններն ու գիտելիքը:

Արդյունավետությունը ապահովելու և հիմնավորելու համար գիտահետազոտական կրթական ծրագիրը փորձում ենք անցկացնել Հայաստանի տարբեր մարզերում կրթական կառուցների հետ, որը կունենա շարունակական բնույթ մասնագետներին ներգրավելու պարտադիր գիտական աշխատանքի մեջ, գրանցելով գեղարվեստական գործվածքների ստեղծմանը վերաբերվող փորձարարական դասընթացների փաստացի արդյունքներ: Կրթական համալիրներում և տարբեր կազմակերպություններում անցկացվող

դասընթացները կլինեն փոխկապակցված և կհետապնդեն վերը նշված նպատակն ու խնդիրները: Դասընթացները կներկայացնեն գորգագործության ակունքները գորգարվեստի բարձր ու նոր տեղեկատվափոխանակման նվաճումներով հարուստ հնարավորությունները: Այս բնագավառում ընդգրկված տարբեր մասնագետներ հետազոտական աշխատանքների, գորգերի հավաքագրման, ուսումնասիրության վերլուծական դասընթացների միջոցով կիրականացնեն գիտահետազոտական աշխատանք, որի արդյունքում կկազմվի կրթական համագործակցային ծրագիր: Գիտահետազոտական դասընթացները՝ տեղեկատվական, գործնական և փորձարարական գործընթացներով, հագեցած նոր ժամանակի միտումներով և տեխնոլոգիաներով կնպաստեն բնագավառի զարգացմանն ու պահպանմանը: Այս բնագավառի գրագետ և նորովի մատուցումը կապահովի հետաքրքրություն և մեծ պահանջարկ մշակութային այս արժեքի կիրառելիությունը տարածելու և ժամանակակից պահանջներին համապատասխան լուծումներով ծառայելուն, ինչպես նաև ազգային ավանդույթներն ու արժեքները պահպանելու համար:

Դարեր շարունակ Հայաստանում գորգարտադրության զարգացումը պայմանավորված էր հայկական լեռնաշխարհում թելի հումքի՝ բրդի, բույսերի, հանքաքարերից, միջատներից ստացվող ներկանյութերի առատությամբ: Նպաստող միջոցները հնարավորություն էին տալիս, ոչ միայն այդ հումքը արտահանվեր, այլ նաև զարգանար և լուրջ հիմքերի վրա դրվեր գորգարտադրությունը: Աշխարհում հայկական գորգերի պահանջարկը բարձր է եղել, այդ պատճառով այս մասնագիտությունը եղել և մշտապես մնացել է պահանջված: Դրա մասին է վկայում Վ. Թեմուրճյանը՝ իր աշխատության մեջ նշելով, որ դեռևս 8-րդ դարում (մ. թ.) պատմական Հայաստանում տարածված է եղել կապերտագործությունը, որը դեռ գորգագործություն չէր (**Թեմուրճյան Վ., 1955**), **Աբրահամյան Վ., 1956**): Այդ մասին հիշատակում է նաև Լ. Ավանեսյանը իր հայկական գորգերի զարգացման ծագումնաբանությունն ու իմաստաբանությունը աշխատության մեջ (**Ավանեսյան Լ., 2020**):

Կարպերտագործության առանձին ճյուղերի զարգացման հետ միասին, զարգացել է նաև գորգագործությունը: Ըստ արաբական և բյուզանդական պատմիչների վկայությունների՝ 9-13-րդ դդ. միջնադարյան Հայաստանում հատկապես Դվին, Կարս, Արճեշ և այլ քաղաքներում, տարածված է եղել գորգագործությունը՝ որպես պրոֆեսիոնալ արհեստ (**Թեմուրճյան Վ., 1955**): Հետագայում հայկական գորգերը թե՛ իրենց զանազան տեսակներով և թե՛ լավ որակով հայտնի են դառնում ամբողջ Արևելքում: Ինչպես հին ժամանակներում այնպես էլ մեր դարաշրջանում այս բնագավառում վարած գործունեության արդյունքները հիմնավորում են այն փաստը, որ Հայաստանում գորգագործությունն անընդհատ կապված է եղել հարևան երկրների առևտրային, տնտեսական, դիվանագիտական փոխհարաբերությունների պահպանման և վարման հետ: Այս մասին հետաքրքիր վերլուծություններ և տեղեկություններ է ներկայացրել (**Աբրահամյան Վ., 1956**): 1940-ական թթ. պատմական, քաղաքական ուսումնասիրություններից ելնելով՝ նկատվում է, որ այս բնագառն իր գործունեությունը վարել է ԽՍՀՄ լիիրավ թելադրանքով և ծրագրով: Ինչի մասին փաստում են այդ ժամանակաշրջանի գորգանկարիչների կատարած պետական պատվերների շրջանակներում արված աշխատանքները (**Հայգորգմիավորում, 1986**):

Այդ ժամանակաշրջանի գորգարտադրող գործարաններում, որ կոչվում էր «Հայ Գորգ», արտադրվում էին համարյա թե պարսկական զարդամոտիվներին նմանվող գորգեր: Հին հայկական մոտիվներով և ոճավորված հորինվածքներով գորգեր շրջանառվում էին շատ քիչ, մեծամասնությունը գործվում էին ըստ հատուկ պատվերների և տնայնագործների ձեռքով, որոնք մեծ քանակությամբ պահպանվում են Հայաստանի թանգարանների պահոցներում: Խորհրդային միության փլուզումից հետո՝ դեռ 2000 թ.-ից սկսած բացահայտ փորձեցին ներկայացնել միայն բուն հայկական մոտիվներով և բացառիկ տեսակի խորհարդանշական զարդանախշային ոճերով գորգերը: Նույնիսկ թանգարանների պահոցներից դուրս բերվեցին գորգեր, որոնք

տարիներ շարունակ չէին հանրայնացվում: Այդ ժամանակաշրջանի ուսումնասիրությունները հստակ ապացուցում են այն մասին, որ հայկական գորգերի հորինվածքները, թեմատիկ խորհրդանշական և ոճային տեսքը խորհրդային միության ժամանակաշրջանում գործած և աշխարհին ներկայացված ու միջազգայնացված գորգերը բավական տարբերվում են բուն հայկական գորգամշակույթին բնորոշ տեսակներից: Դրանք նույնիսկ տարբերվում էին կատարման տեխնիկայով՝ մեկուկես հանգույցով, այնինչ հին հայկական գորգերը գործվել են կրկնակի հանգույցով:

Սկսած 1990-ական թթ.՝ կենցաղից, կարողություններից և մշակույթից դուրս մղեցին ձեռագործ գորգերը: Ուսումնասիրությունները պարզ ու հասկանալի են դարձրել գորգագործության բնագավառում եղած և առաջացած հիմնահարցերն ու խնդիրները: Գովելի է, որ գորգագործության բնագավառում կատարած աշխատանքների արդյունքում այդ տարիներին անհատ ձեռներեցները հետապնդելով սեփական շահը, ինքնաբերաբար հանգել են սոցիալ-հասարակական հարցերի որոշակի բարելավման: Սակայն նրանց տարիների գործունեությունը միայն հիմնավորել է և վերականգնել է կրկնակի հանգույցով գործելու տեխնիկական կատարումը, բայց չի ծավալել որևէ գիտական, ուսումնական մոտեցում և հիմնավոր գիտահետազոտական գործունեություն: Կրթական ոլորտում գիտական հիմքերի վրա դրված ծրագրերի իրականացումը նպաստում է այդ խնդրի լուծմանը: Կրթական ծրագրերն են, որ խորը ուսումնասիրությունների հիման վրա վերհանում և վերաիմաստավորում են հայկական գորգերի հորինվածքային, զարդանախշային, տեխնիկական կատարման խորիմաստ, ազգային պատկանելության իմաստաբանական գաղափարները:

Կրթական ծրագրերը և դրանց իրականացումը արհեստագործական կենտրոնների հետ կհիմնավորի գործնական լիարժեք կատարումների արդյունավետությունը գորգագործության տեխնիկական կատարումները, թելի մշակման, ներկման և դասակարգման տեխնոլոգիական գիտելիքներն ու

խնդիրները: Կրթական ծրագրերով դասավանդվող թեմաների միջոցով հիմնավոր գիտելիք կտրամադրվի գորգի պատմաշխարհագրական, իմաստաբանական, հորինվածքային կառուցվածքի և զարդանախշերի խորհրդանշական գաղափարային բովանդակությունների մասին, ինչը հիմնավորում է հայկական գորգարվեստի բնութագիրը (**Ավանեսյան Լ., 2020**): Նման մոտեցումով և ծրագրով դասընթացները չեն կարող հետաքրքրություն և շարունակական արդյունավետություն չապահովել հետաքրքրվող մեծ լսարաններին, որը կապահովի հայկական գորգարվեստի ձեռագիրը, ինքնատիպությունն ու առանձնահատկությունները պահպանելու հարցերը:

Գորգագործության ծրագիրն իրականացվում է ՀՊՄՀ գեղարվեստական կրթության ֆակուլտետի կերպարվեստի ամբիոնի դեկորատիվ-կիրառական արվեստ բաժնի դասընթացներին: Բարձրակարգ գիտելիքներ գորգագործության, կարպետի, նախագծման, տեխնիկական նկարի ավանդական և ժամանակակից ձևերով քարտեզների պատրաստման, թելի մշակման, ներկման և տեխնիկական կատարման բոլոր հմտությունների, տեսական գիտելիքի լիարժեք և բացառիկ տիրապետման հնարավորությունը կկարգավորի բոլոր այն խնդիրների լուծումները, որոնք առաջացել են այս տարիների ընթացքում: Առաջարկում եմ նաև քննարկման և հաստատման դնել դասավանդման այս ձևը, ըստ որի՝ այս ծրագրով մասնագիտական կրթական որակավորում ստացած մասնագետները աշխատանքային պայմանագրով պարտադիր երկամյա աշխատանք կատարեն Հայաստանի այն շրջաններում, որոնք, ըստ ուսումնական ծրագրի, կհամագործակցեն բուհի և Հայաստանի գորգի պետական գիտահետազոտական կրթական ծրագիրն իրականացնող ուսումնական կառույցի հետ: Այս միջոցով նաև փոխհամագործակցություն և բարելավում կլինի շրջանների ուսումնական կենտրոնների և բնակչության գործունեության հետ:

Շահեկան կլինեք հայկական գորգի պետական կրթական ծրագրով իրականացվող գիտահետազոտական դասընթացները լինեին պետության,

կրթության, սպորտի և մշակույթի նախարարության և այն շահագրգիռ անձանց ուսումնասիրության և հոգածության տակ, որոնք իսկապես մտածում են ազգային ինքնությունը պահելու և շարունակելու մասին: Քանի որ գորգագործությունը այն բնագավառներից մեկն է, որն իր մեջ ներառում է ողջ ձեռագործ արհեստների բուն իմաստը՝ ազգագիտակցության և ազգաճանաչողության հիմքը, ազգային ավանդույթներն ու սովորույթները, որոնցից էլ բխում են ազգանպաստ որակներն ու հատկանիշները ձևավորելու, պահպանելու, հիմնավորելու հարցը: Իր իմաստաբանությամբ, խորհրդատվությամբ, ազգային արժեքների և խորհրդանշանների ներկայացմամբ ու պահպանմամբ այս բնագավառի կարևորությունը պետք է պահել պետության հոգածության առաջնային դիրքերում: Խնդիրներ, որոնք կարևորություն են Հայաստանում այս բնագավառի հետևողական, շարունակական գործունեության ընդլայնման և պահպանման համար: Կրթական ծրագրի հետ պետք է կանոնակարգված աշխատեն գիտաշխատողներ, գորգագործության բնագավառին համապատասխան տարբեր մասնագետներ և պատմաբաններ: Այդ աշխատանքի արդյունքում փուլ առ փուլ կկարգավորվեն մշակութային արժեքների պահպանման, տարածման հարցերը, շարունակական լուծում կստանան սոցիալ-հասարակական, տնտեսական խնդիրները, որի արդյունքում էլ կպահպանվի՝ հիմնավոր կներկայացվի հայկական գորգի ինքնատիպ ու անկրկնելի տեսակը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Մշակույթի ոլորտի գործունեության գնահատման չափանիշների ներկայիս համակարգում գորգագործության բնագավառին վերաբերվող կրթական բոլոր հնարավորությունները անհրաժեշտություն ունեն բերել պետական, կառավարական հոգածության դաշտ: Որը պարարտ հող կդառնա յուրաքանչյուր թաքնված ռեսուրսների բացահայտման, բարելավման և այս բնագավառի հարցերի ու խնդիրների համալիր բազա ստեղծելու գործի համար: Մշակույթի կառավարման համակարգին առնչվող յուրաքանչյուր աշխատանքի

ներկայիս պաշտոնական չափանիշները հաշվի առնելով, ներկայացնում եմ այս հակիրճ հոդվածը «Հայկական մշակութային արժեքները կրթության և պետության հոգաձության ներքո» խորագրով իմ մտահոգ առաջարկը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Աբրահամյան Վ. (1956)**, Արիեստները Հայաստանում IV-XVIII դդ., Երևան, ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., Հայաստանի պատմության թանգարան:
2. **Ավանեսյան Լ. (2020)**, Հայկական գորգերի զարդաձևերի ծագումնաբանությունն ու իմաստաբանությունը, Երևան, Հայաստանի պատմության թանգարան:
3. **Դավթյան Ս. (1981)**, Դրվագներ հայկական միջնադարյան կիրառական արվեստի պատմության, Երևան, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.:
4. **Դավթյան Ս. (1975)**, Հայկական կարպետ, Երևան, ՀՍՍՀ ԳԱ:
5. **Եղիազարյան Ա. (2002)**, Գործվածքագիտություն, Երևան, «Մանկավարժ» հրատ.:
6. **Թեմուրճյան Վ. (1955)**, Գորգագործությունը Հայաստանում, Երևան, ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ.:
7. **Մնացականյան Ա. (1955)**, Հայկական զարդարվեստ, Երևան, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ.:
8. **Պողոսյան Ա. (2014)**, Վասպուրականի հարավ-արևելյան գավառների հայոց գորգագործական մշակույթի մասին, Երևան, «Բանբեր Հայագիտության», ՀՀ. ԳԱԱ հրատ.:
9. **Ստեփանյան Ա. (2007)**, Հայ ժողովրդական տարազի զարդանախշերը, (Ծիսային, գունային, և նշանային համակարգեր), Երևան, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ.:
10. **Ֆոլքմար Գանցհորն (2013)**, Քրիստոնեա - Արևելյան գորգը Հայաստանի պատմության թանգարան, Երևան:

REFERENCES

1. **Abrahamyan V. (1956)**, Arhestnery' Hayastanowm IV-XVIII dd. /Crafts in Armenia IV-XVIII centuries/, Yerevan, History Museum of Armenia, Armenian Soviet Socialist Republic AS.
2. **Avanesyan L (2020)**, Haykakan gorgeri zardad'&eri c'agowmnabanowt'yownn ow imastabanowt'yowny' /The Origin and Semantics of Ornamental Forms of Armenian Carpets/, Yerevan, History Museum of Armenia.
3. **Davtyan S. (1981)**, Drvagner haykakan mijnadaryan kirar'akan arvesti patmowt'yan /Episodes in the History of Armenian Medieval Applied Art/, Yerevan, NAS RA.
4. **Davtyan S. (1975)**, Haykakan karpet /Armenian carpet/, Yerevan, Academy of Sciences of the Armenian SSR.
5. **Yeghiazaryan A. (2002)**, Gorc'vac'qagitowt'yown /Textile Science/, Yerevan, "Mankavadzh" Publishing House.
6. **Temurchyan V. (1955)**, Gorgagorc'owt'yowny' Hayastanowm /Carpet Weaving in Armenia/, Yerevan, Academy of Sciences of the Armenian RA.
7. **Mnatsakanyan A. (1955)**, Haykakan zardarvest /Armenian Decorative Art/, Yerevan, Academy of Sciences of the Armenian RA.
8. **Poghosyan A. (2014)**, Vaspowrakani harav-ar&elyan gavar'neri hayoc gorgagorc'akan mshakowyt'i masin /On the Armenian carpet weaving culture of the southeastern provinces of Vaspurakan/, Yerevan, "Banber Armenian Studies", NAS RA.
9. **Stepanyan A. (2007)**, Ornaments of Armenian Folk Costume, (Ritual, Color, and Symbolic Systems), Science, Yerevan, NAS RA.
10. **Volkmar Gantzhorn (2013)**, Qristonea - Ar&elyan gorgy' Hayastani patmowt'yan t'angaran /Christian - Oriental Carpet/, Yerevan, History Museum of Armenia.

Наира Мхитарян

Культурные ценности в образовании и государственной заботе

Заключение

Ключевые слова выражения: ковроткачество, искусство, мотив орнамента, узел, художественная ткань, культурное наследие, прикладной, исследователь, образование, социальный.

Чтобы сохранить и подчеркнуть культуру художественного ковроткачества, область национального наследия, внимание и культурные возможности должны быть сосредоточены на задаче обучения с творческим подходом, использованием образовательных и научно-исследовательских методов, поэтапной реализации по специальной программе. Научно-исследовательские курсы будут способствовать мотивации исследователей, достойной оценке и признанию их статуса. Реализация всего этого станет стимулом подчеркнуть, сохранить, распространить эту сферу и сделать новое современное поколение достойным и грамотным наследником этой культурной ценности. И действующей системе критериев оценки деятельности в сфере культуры все образовательные возможности, связанные с областью ковроткачества, необходимо отнести к сфере государственной, правительственной опеки. Что станет плодородной почвой для работы по обнаружению и улучшению каждого скрытого ресурса и созданию всеобъемлющей базы данных вопросов и проблем в этой области. Принимая во внимание действующие официальные стандарты для каждой работы, связанной с системой управления культурой, я представляю эту краткую статью под названием «Армянские культурные ценности под опекой образования и государства» в качестве моего заинтересованного предложения.

Naira Mkhitarian

Cultural values in education and state care**Conclusion**

Key words and expressions: *carpet weaving, fabric, ornament, knot, value, culture, heritage, researcher, specialist, education, social, method.*

In order to preserve and highlight the culture of artistic carpet weaving, the national heritage area, attention and cultural opportunities should be focused on the task of teaching with a creative approach, using educational and research methods, phased implementation according to a special program. Research courses will contribute to the motivation of researchers, worthy assessment and recognition of their status. The implementation of all this will be an incentive to emphasize, preserve, disseminate this area and make the new modern generation a worthy and competent heir of this cultural value. And in the current system of criteria for assessing activities in the cultural sphere, all educational opportunities related to the field of carpet weaving must be attributed to the sphere of state, government guardianship. Which will become fertile ground for work on discovering and improving each hidden resource and creating a comprehensive database of questions and problems in this area.

Նաիրա Մխիթարյան - Խաչատուր Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ գեղարվեստական կրթության ֆակուլտետ, կերպարվեստի ամբիոնի դասախոս, ուսումնասիրությունների և հետաքրքրող բնագավառները՝ դեկորատիվ-կիրառական արվեստ, հեղինակ է 11 հոդվածի: 72naira@gmail.com

Наира Мхитарян - преподаватель кафедры изобразительного искусства факультета художественного образования Армянского государственного университета имени Хачатура Абовяна, Области изучения и интересов: декоративно-прикладное искусство, автор 11 статей. 72naira@gmail.com

Naira Mkhitarian - Lecturer at the Department of Visual Arts, Faculty of Art Education, Armenian State University named after Khachatur Abovyan, Areas of study and interest: decorative and applied arts, author of 11 articles. 72naira@gmail.com

Խմբագրություն է ուղարկվել 12.02.2025թ.

Հանձնարարվել է գրախոսության 20.02.2025թ.

Հրատարակման է ներկայացվել 21.03.2025թ.